

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่จะพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้าทันอารยะประเทศทั้งหลาย ปัจจัยสำคัญที่สุดคือ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาให้ประชากรมีความรู้ ความสามารถ รู้จักใช้วิจารณญาณการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ เพื่อให้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและสามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านของประเทศ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางของวิสัยทัศน์ของแผนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยมุ่งพัฒนาดังคมสู่ “สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ” ใน 3 ด้าน ได้แก่ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน (สำนักนายกรัฐมนตรี 2545: ง) ซึ่งเป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2545) ได้ระบุแนวคิดเน้น “คนเป็นศูนย์กลางพัฒนา” (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2544: ข) โดยมีแผนพัฒนาศึกษาของประเทศไทยว่าจะต้องพัฒนาให้ทุกคนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพอย่างเต็มที่ทั้งร่างกาย จิตใจ ปัญญาและทักษะฝีมือ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้นำมาเป็นเป้าหมายของการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) และแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) และแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่จัดการศึกษาไทยให้ได้มาตรฐานสากลที่โลกยอมรับ โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์อันเป็นเหตุปัจจัยและผลลัพธ์ที่สำคัญของการพัฒนาประเทศกรมวิชาการ, 2540: 5)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้ระบุว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถและทักษะ ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบกิจการงานและอาชีพตามควรแก่วัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535: 8 - 9) จากความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 จะเห็นได้ว่าการมัธยมศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนระดับกลางให้เป็นผู้ที่มีความสามารถนำการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมได้อย่างสมดุลสอดคล้องและเหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มี จริยธรรมและวัฒนธรรมไทยในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข(กระทรวงศึกษาธิการ 2546: 5) และในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 ได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยกำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ 2546: 11)

จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาของไทยมุ่งเน้นความสำคัญทั้ง ความรู้ ความคิด ความสามารถ กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุลโดยยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ แต่ด้วยสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปมาก ได้มีผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนให้มีความซับซ้อนมากขึ้น หลายครอบครัวมีเวลาใกล้ชิดเพื่อดูแลอบรมสั่งสอนนักเรียนลดลงและตัวนักเรียนเองก็มีประสบการณ์ชีวิตไม่มากนัก ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์จึงทำให้นักเรียนประสบปัญหาต่าง ๆ หรืออาจสร้างปัญหาต่าง ๆ ให้กับตนเอง ครอบครัวและสังคมได้ง่าย

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถมีคุณธรรม จริยธรรม และมีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและ การช่วยเหลือแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา

สังคมไทยในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดในเกือบทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2546: 3) เนื่องจากนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในช่วงเวลาที่ผ่านมามีผลกระทบต่อค่านิยมที่มุ่งเน้นการแข่งขัน การหาเงิน และการบริโภคแบบตัวใครตัวมัน ทำให้เกิดปัญหาด้านสังคมตามมาอย่างมากมาย เช่น เด็กยากจน ปัญหาทุพโภชนาการ การมีไอคิวเฉลี่ยต่ำ การเสพติดบุหรี่ สุรา สารเสพติดและอบายมุขต่าง ๆ พฤติกรรมก้าวร้าว การหมกมุ่นเรื่องเพศ ความบันเทิง การจับจ่ายใช้สอยที่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย การอยู่ในสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ สังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว

ล้วนเป็นผลกระทบในทางลบต่อเด็กและเยาวชนที่ได้รับ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและ
สำนักวิจัยและพัฒนา, 2549: 5 - 6 อ้างถึงใน สมนึก นาห้วยทราย 2552: 1)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตระหนักถึงปัญหา
คุณภาพของนักเรียน อันเนื่องมาจากสถานการณ์เด็กและเยาวชนไทยที่กำลังเป็นวิกฤตทางสังคม จึงมี
นโยบายสำคัญที่จะต้องร่วมมือกับทุกฝ่ายทั้งในและนอกกระทรวงศึกษาธิการในการแก้ไขปัญหา
วิธีการหนึ่งคือนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาดำเนินการอย่างจริงจังอีกครั้ง เนื่องจากการติดตาม
ประเมินผลพบว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบที่ช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
ได้รวมทั้งยังช่วยเสริมสร้างคุณภาพที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา
ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นสุข (อภิชาติ เศรษฐวิชัยกิจการ, 2547: 59) และใน
ปีการศึกษา 2553 - 2554 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดให้เป็นปีแห่งการ
ช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้าน เพื่อธรรงค์ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ
พัฒนาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความเข้มแข็ง

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่งที่
กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสุขภาพจิต ได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อการ
พัฒนาคุณภาพนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน , 2551: คำนำ) เป็นระบบที่
เหมาะสมกับการพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในยุค คปัจจุบัน เพราะระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนเป็นนวัตกรรมที่ช่วยให้ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ใช้เป็นกลไกในการ
พิทักษ์ ปกป้องคุ้มครองและดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนให้อยู่รอดปลอดภัยจากปัญหาต่าง ๆ ได้
(กษมา วรวรรณ 2551: คำนำ) แต่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาได้ทุกเรื่องแต่
อย่างน้อยที่สุดจะวางพื้นฐานในเรื่อง การปรับเปลี่ยนบทบาท การวางแผน การสนับสนุน การส่งเสริม
ให้ผู้ปกครองรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายที่จะช่วยเฝ้าดูบุตรหลาน (กษมา วรวรรณ 2546: คำปรารภ)

การมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกนับเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาและ
ดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ การ
ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะต้องให้สังคมมีส่วนร่วมทั้งบุคคล ครอบครัว ชุมชน
เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาบันทางสังคม
สถานประกอบการ และการประสานงานกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนา
ผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552: 12)

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญ ดังนี้ 1) การดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน คือ การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนเพื่อให้เด็กนักเรียนมี

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิต มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะในการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติต่าง ๆ อย่างปลอดภัย 2) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นก ระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีระบบ อย่างมีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา(สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา , 2552: 12) เนื่องจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นนโยบายที่สำคัญที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งนำไปดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และจริงจังอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อกำหนดการสู่การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จึงได้กำหนดให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ โดยการจัดทำมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ใช้เป็นเครื่องมือ ส่งเสริม สนับสนุน นิเทศ กำกับ ติดตาม ให้สถานศึกษาในสังกัดใช้ประเมินตนเอง โดยประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพนักเรียน มี 1 มาตรฐาน 6 ตัวชี้วัด ด้านกระบวนการ มี 1 มาตรฐาน 3 ตัวชี้วัด และด้านปัจจัย มี 1 มาตรฐาน 5 ตัวชี้วัด รวม 3 มาตรฐาน 14 ตัวชี้วัด (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2550: 6)

จากรายงานข้อมูลสถานการณ์เด็ก ปีการศึกษา 2554 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดตรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 จำนวน 28 แห่ง พบว่าถึงแม้ทุกโรงเรียนจะนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้เป็นเครื่องมือในการดูแลนักเรียน แต่ยังมีข้อมูลนักเรียนด้อยโอกาสและออกกลางคันเนื่องจากฐานะยากจน ครอบครัวมีปัญหา ปัญหาการปรับตัว หาเลี้ยงครอบครัว เป็นเด็กกำพร้า ถูกทอดทิ้ง ปัญหายาเสพติด ถูกทำร้ายทารุณ ได้รับผลกระทบจากเอดส์ เป็นชนกลุ่มน้อย สมรสระหว่างเรียน เจ็บป่วย และต้องคดี ถึงร้อยละ 22.5 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 2554: 20 - 22) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาได้กำหนดให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาดังนั้นจึงเป็นมาตรฐานที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า สภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 จังหวัดตรังดำเนินการได้ในระดับใดในทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว และครูที่ปรึกษา ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานรวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการบริหารตามมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานตามมาตรฐาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 จังหวัดตรัง
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานตามมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 จังหวัดตรัง จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิ การศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สมมติฐานการวิจัย มีดังนี้

1. ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนวที่มีตำแหน่งต่างกัน มีสภาพการบริหารงานตามมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 จังหวัดตรังแตกต่างกัน
2. ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนว ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีสภาพการบริหารงานตามมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 จังหวัดตรังแตกต่างกัน
3. ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนวที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีสภาพการบริหารงานตามมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 จังหวัดตรังแตกต่างกัน
4. ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนวที่ปฏิบัติงานในขนาดของโรงเรียนต่างกัน มีสภาพการบริหารงานตามมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัด สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 จังหวัดตรังแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัย สภาพการบริหารตามมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 จังหวัดตรัง ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนวในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 จังหวัดตรัง ประจำปีการศึกษา 2555 จำนวน 28 โรงเรียนประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 54 คน ครูที่ปรึกษา จำนวน 831 คน และครูแนะแนว จำนวน 37 คน รวม 922 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 จังหวัดตรัง, 2554)
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนวในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 จังหวัดตรัง ประจำปีการศึกษา 2555 จำนวน 276 คน ซึ่งได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเคร จชี และมอร์แกน (Krejcie, R.V. and Morgan, D.W., 1970: 607 - 610) แล้วจึงสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนขนาดของโรงเรียนโดยการเทียบบัญชีดีไตรยางส์ และ สุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลาก

ขอบเขตตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกได้ ดังนี้
 - 1.1 ตำแหน่ง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ
 - 1) ผู้บริหาร
 - 2) ครูที่ปรึกษา
 - 3) ครูแนะแนว
 - 1.2 วุฒิการศึกษาแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ
 - 1) ปริญญาตรี
 - 2) ปริญญาโท

- 1.3 ประสบการณ์ทำงานแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ
 - 1) น้อยกว่า 2 ปี
 - 2) 2 – 5 ปี
 - 3) 6 – 9 ปี
 - 4) ตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป
- 1.4 ขนาดของโรงเรียนแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ
 - 1) ขนาดเล็ก (มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1 - 499 คน)
 - 2) ขนาดกลาง (มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 – 1,499 คน)
 - 3) ขนาดใหญ่ (มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 – 2,499 คน)
 - 4) ขนาดใหญ่พิเศษ (มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 2,500 คน ขึ้นไป)
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้าน ได้แก่
 - 2.1 ด้านคุณภาพนักเรียน
 - 2.2 ด้านกระบวนการ
 - 2.3 ด้านปัจจัย

ขอบเขตเนื้อหา

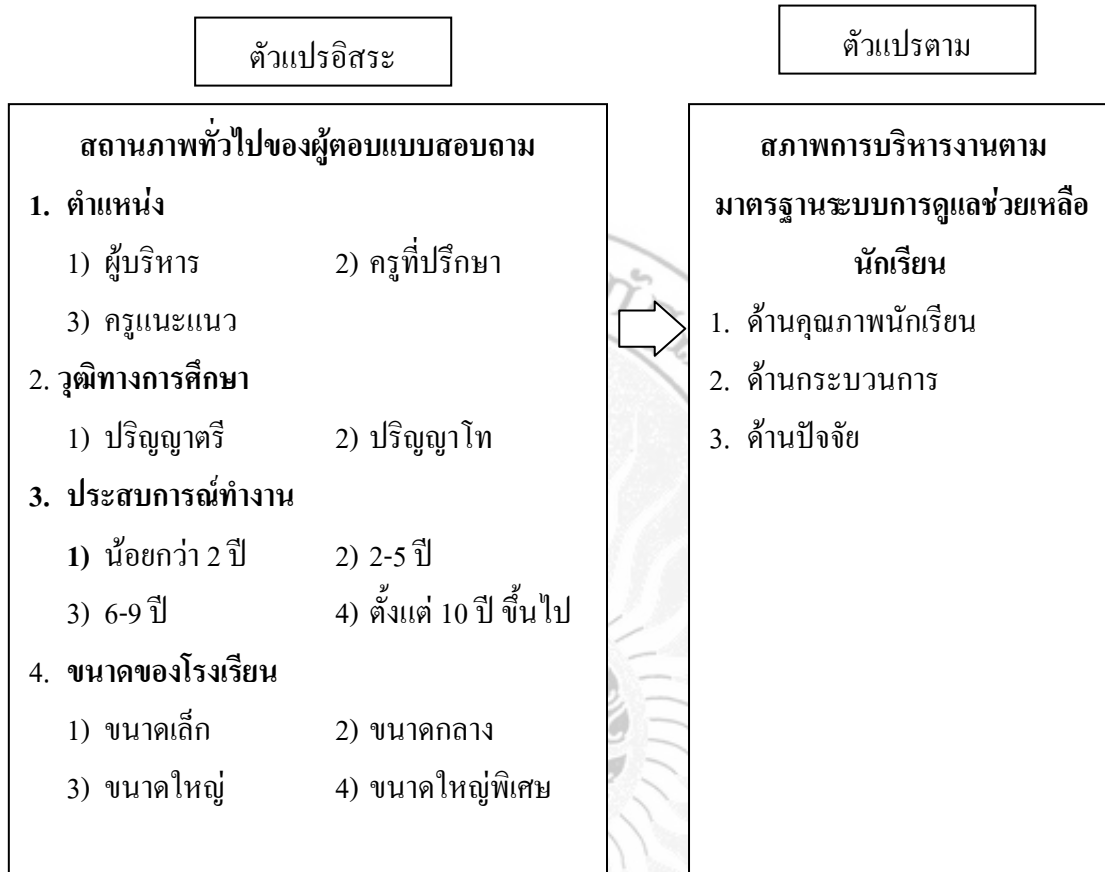
การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพการบริหารตามมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 จังหวัดตรัง เนื้อหาที่ใช้ คือ มาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ 3 ด้าน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา 2550: 6) ดังนี้

1. ด้านคุณภาพนักเรียน
2. ด้านกระบวนการ
3. ด้านปัจจัย

ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย คือ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2555 เริ่มตั้งแต่ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2556

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังต่อไปนี้

1. สภาพการบริหารงานตามมาตรฐาน หมายถึง ระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนว ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดตรัง ที่มีต่อการบริหารงานตามมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ปัญหาเพื่อให้ นักเรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

4. มาตรฐานงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการประกันคุณภาพประกอบด้วย

4.1 มาตรฐานที่ 1 ด้านคุณภาพนักเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขประกอบด้วยตัวชี้วัด ดังนี้ 1) รู้จักตนเองและพึ่งตนเองได้ 2) มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขลักษณะนิสัยที่ดี 3) มีทักษะในการหลีกเลี่ยง ป้องกันภัย อันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ 4) รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และสามารถจัดการปัญหาและอารมณ์ของตนเองได้ 5) เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว 6) มีเจตคติที่ดี และมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

4.1.1 รู้จักตนเองและพึ่งตนเองได้ หมายถึง การที่โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักความถนัด ความสามารถ ความสนใจ จุดเด่น/จุดด้อยของตนเอง สามารถวิเคราะห์ ตัดสินใจเลือกเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

4.1.2 มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตดี และสุขนิสัยที่ดี หมายถึง การที่โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียน มีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน กรรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข สามารถป้องกันดูแลสุขภาพตนเอง ร่าเริง แจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ ปรับตัวได้ เป็นแบบอย่างที่ดี และให้คำแนะนำแก่ผู้อื่นได้

4.1.3 มีทักษะในการหลีกเลี่ยง ป้องกันภัย อันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หมายถึง การที่โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และรู้เท่าทันในสิ่งที่เป็นพิษภัยอันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สามารถวิเคราะห์และจำแนกสิ่งที่เป็นพิษภัยอันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สามารถวิเคราะห์และจำแนกสิ่งที่เป็นพิษภัยอันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ รู้เท่าทันและกล้าที่จะปฏิเสธสิ่งที่เป็นพิษภัยอันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และสามารถชักชวนหรือส่งเสริมให้เพื่อนประพฤติตนตามแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม

4.1.4 รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และสามารถจัดการกับปัญหาและอารมณ์ของตนเองได้ หมายถึง การที่โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนรู้จัก รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ สามารถใช้หลักเหตุผลในการลดความขัดแย้งและจัดการกับปัญหาและอารมณ์ได้

4.1.5 เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม หมายถึง การที่โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนสามารถรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ในฐานะของสมาชิกของครอบครัว ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษา ปฏิบัติตามกฎกติกา ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนและสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีและมีจิตสาธารณะ

4.1.6 มีเจตคติที่ดีและมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพสุจริต หมายถึง การที่โรงเรียนส่งเสริมให้ นักเรียนรู้จักงานและอาชีพ รู้ความสนใจด้านอาชีพของตนเอง มีแนวทางและเหตุผลในการตัดสินใจเลือกอาชีพ และมีทักษะพื้นฐานอาชีพที่ถนัดและสนใจ เห็นคุณค่าในอาชีพสุจริต

4.2 มาตรฐานที่ 2 ด้านกระบวนการ หมายถึง การที่โรงเรียนมีการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยตัวชี้วัด ดังนี้ 1) มีการวางระบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) มีการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล รายงานผล และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.2.1 มีการวางระบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนมีการกำหนดโครงสร้างองค์กรในการทำงาน มีคณะกรรมการดำเนินงาน มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน เป็นระบบ มีการดำเนินงานตามแผน และมีการประเมินผล ช่วยให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2.2 การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนมีการดำเนินงานที่เป็นไปตามขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้นักเรียน การส่งต่อ

4.2.3 มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล รายงานผล และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนได้ดำเนินการจัดวางระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ และนำกระบวนการบริหารงานเข้ามาพัฒนางานให้ดำเนินไปได้ โดยมีแผน โครงการนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินผล และรายงานผล รวมทั้งการนำผลที่ได้มาปรับปรุง พัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และการดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนอย่างแท้จริง

4.3 มาตรฐานที่ 3 ด้านปัจจัย หมายถึง การที่โรงเรียน มีบุคลากร สื่อ เครื่องมือ เพื่อดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ผู้บริหารเป็นผู้นำในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) ครูมีเจตคติที่ดีและมีความสามารถในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียน 4) นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) สถานศึกษามีสื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.3.1 ผู้บริหารเป็นผู้นำในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การที่ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นผู้นำ ในการกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์การทำงานพัฒนาบุคคล ส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของทุก ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน

4.3.2 ครูมีเจตคติที่ดีและมีความสามารถในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การที่ โรงเรียนส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจและพัฒนาตนเองให้มี ทักษะในการปฏิบัติ ติงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีเจตคติที่ดี สามารถให้คำแนะนำ ช่วยเหลือผู้ร่วมงานและสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงานได้

4.3.3 ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาอย่าง เต็มใจในการเอาใจใส่ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือบุตรหลาน โดยมีการจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครองในการ ดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.3.4 นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนให้ความร่วมมือกับครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา ในการให้ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น มีจิตอาสาในการช่วยเหลือผู้อื่น ด้วยความมุ่งมั่น เสียสละ และอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีการจัดตั้งกลุ่มนักเรียนแกนนำดำเนินกิจกรรม ส่งเสริม พัฒนา และป้องกัน แก้ไขปัญหานักเรียน

4.3.5 สถานศึกษามีสื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน หมายถึง การที่ โรงเรียนส่งเสริมให้ มีสื่อและเครื่องมือ สำหรับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ในการดำเนินงานตามขั้นตอนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ อ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริม พัฒนานักเรียน การป้องกันช่วยเหลือไขปัญหานักเรียน การส่งต่อ

5. ตำแหน่ง หมายถึง หน้าที่การงานที่รับผิดชอบของบุคคลที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา โดยจำแนกเป็นผู้บริหาร ครูแนะแนว และครูที่ปรึกษา

6. ผู้บริหาร หมายถึง บุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 จังหวัดตรัง

7. ครูที่ปรึกษา หมายถึง ครูที่ทำหน้าที่ครูที่ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 จังหวัดตรัง
8. ครูแนะแนว หมายถึง ครูที่ทำหน้าที่ครูแนะแนวโรงเรียนในสังกัดเขตสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 จังหวัดตรัง
9. ประสบการณ์ทำงาน หมายถึง อายุการทำงานตั้งแต่บรรจุเข้าทำงานจนถึงปัจจุบัน
10. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 จังหวัดตรัง จำนวน 28 โรงเรียน แบ่งเป็นขนาดต่าง ๆ ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้
ขนาดเล็ก	มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่	1 – 499	จำนวน 6 แห่ง
ขนาดกลาง	มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่	500 – 1,499	จำนวน 14 แห่ง
ขนาดใหญ่	มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่	1,500 – 2,499	จำนวน 4 แห่ง
ขนาดใหญ่พิเศษ	มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่	2,500 คน ขึ้นไป	จำนวน 4 แห่ง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ มีประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารตามมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อใช้ประกอบพิจารณา ในการวางแผน การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการบริหารตามมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับและเป็นประโยชน์ต่อ โรงเรียนและนักเรียนอย่างสมบูรณ์ที่สุด
2. เพื่อนำข้อมูลใช้เป็นแนวทางพัฒนาในการบริหารตามมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 13 จังหวัดตรัง ในด้านการดำเนินการประกันคุณภาพตามมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน